

die Fassung diesem anzuschliessen haben.

Was die Restaurierung der Malereien betrifft, so wäre es eine schwere Schädigung des hohen Originalitätswertes derselben, wenn die vorhandenen Fehlstellen und Lücken durch eine moderne Hand ergänzt würden. Eine neutrale Tönung derselben und bei der Scala santa eine geradlinige Abgrenzung der oberen Partien der Apostelfiguren gegen unten muss in diesem Fall genügen. Dagegen können Austupfungen dort gestattet werden, wo Deckensprünge verkittet werden mussten oder wo die Gemälde durch schmale Risse beschädigt sind. Auch kann gegen die Ergänzung zerstörter ornamentaler Teile keine Einwendung erhoben werden, falls für diese originale Muster vorhanden sind. In den Fällen wo der Frescogrund morsch geworden ist, wäre der weggelöste Kalk durch oftmaliges

Besprengen mit Ka kwasse zu regenerieren. Die übrigen Massnahmen hätten in einer Reinigung von Schmutz und Schimmelflecken und einer Abtönung des Myzels der pflanzlichen Wucherung mittels einer alkoholischen Lösung von Thymol zu bestehen. Ein Schutzüberzug ist, da sich die Malereien zum allergrössten Teil unter Dach befinden, kaum nothwendig.

Slike: Fig. 76 kapela na Kalvariji

"	77	"	"
"	78	"	"
"	79	Marijina kapela na Kalvariji	
"	80	"	"
"	81	Scala santa	

MDZK: III.F.št.10,1.1911, str.213-223.

Das k.k. Ministerium f.K.u.U. bewilligt für die Restaurierung der Kirche und des zu ihr führenden Kreuzweges eine Subvention von 4000 K.

MDZK: št.III.F.11,1.1912, str. 199:Tätigkeitsbericht.

~~Glej še pde sv. Rok pri Šmarju pri Jelšah, p.c.sv. Roka.~~

Kot zaobljubo zoper kugo je bila tu najpreje postavljena l.1654 kapeli a. (slika kapelice nad vrati zakristije) Pozneje je bila cerkev povečana, ima eno ladjo. Zidana je v renes. slogu, sa o okna v prezbit. so nekoliko gotizirujoča. Ima 5 oltarjev. Vsi so v tzv. ponarejenem marmorju, v rok oko slogu. Obok in stene krase slike na presno, ki jih je naslikal neki Bogomil Gessor. L.1887 je bila vsa notranjščina prenovljena, po Jakobu Brollu.

Slov.gospodar, l.1887, cerkv.priloga

št.148, str. 591

Sv. Rok nad Šmarjem (St. Rochus).

Križev pot k Sv. Roku nad Šmarjem pri Jelšah.

Viri in literatura: Avg. Stegenšek: Zgodovina pobožnosti sv. Križevega ~~poti~~ pota, Voditelj XV, Maribor 1912 ; Mihael Napotnik: Križev pot ob bregu Sv. Roka V Šmarju pri Jelšah, Maribor 1913, str. 78 ; Ivan Vreže: Šmarje pri Jelšah, Šmarje 1923 ; Dr. Paul Hauser: Program für die Restaurierung der Kalvarien- berganlage zu St. ~~Marek~~ Marein, MCKD NF X, 1911, p.213- 233; Konservator ka poročila ZUZ 4, 7 in 9.

Križev pot obsega 8 velikih in 6 malih kapel, ki stoje ob kameniti, deloma s stopnicami opremljeni poti, vodeči v cik-cak vijugah na 369 m visoki Rokov hrib. Kapele so postavili ob času in po prizadevanju teheranskega domačina

in šmarskega župnika dr. Mateja Vrečarja med leti 1743 - 1755. Med leti 1743-45 so postavili glavne kapele: četrto, šesto, osmo, deseto, dvanajsto, in trinajsto, ki ima vsaka svoj ~~ok~~ stolpič in oltar ali oltarju podobni nastavek. L. 1746 - 1748 so prišle na vrsto Svete stopnice. Vse doslej naštete ~~knp~~ kapelesta opremila isti kipar in slikar. L. 1750 je sledila Škapulirska kapela, katero je opremil kvalitetnejši slikar. V l. 1752 - 1753 so bile končno postavljene Rokova in ostale kapele, pri katerih sta sodelovala tudi kamnosek in ~~upetni~~ kovač, ki je izvršil krasna vrata za Rokovo in grobno kapelo. Kipar v vseh kapelah je isti, slikar ~~jix~~ pa so delovali verjetno trije. Zaradi sukcesivnega nastajanja križev pot ne kaže enotne zamisli, ki je bila v rožnvenškem smislu izpolnjena že s postavitvijo prve skupine kapel. Svete stopnice in Rokova kapela so izven enotnega programa, enaka kot Škapulirska kapela, pač pa so 4 manjše kapele vključene v križev pot ter ~~gasprenjajo~~ spreminjajo v monumentalno pasijonsko igro. Način, kako se prikazujejo posamezne scene ~~namreč~~ kaže na te igre in ne na tradicionalno ikonografijo. Križev pot se tako spreminja v ilustracijo kmetskega pasijona, v katerem se kažejo poteze koroškega krškodolskega pasijona. V zadnjem času je bil križev pot popravljen l. 1885 (Rokova kapela) in l. 1910. (Kalvarija). L. 1911 se je ves križev pot temeljito popravil. Stavbarska dela je vodil A. Jandl iz Ljutomera, kiparska A. Zoratti iz Maribora, slikarska pa M. ~~Stinen~~ iz Skofje Loke.

1. kapela: Je velika, ppk tlorisa, brez talnega zidca, toda z profiliranim fabionom, s strešasto škrljevo streho in z kvadratnim zidanim stolpičem z 4 ppk linami, profiliranim fabionom in zvonasto čebulasto škrljevo streho. Kapelini stranici poživljata na prehodu v zaključni oval 2 kamenita pilastra, predirata pa pp okno v kamenitem okvirju v zapadni in kaneliran pp portal v vzhodni steni. Fasado tvorita 2 ogalna kamenita slopa z profilirano bazo,

piščalastim spodnjim delom, in z razgibanimi polji okrašenim gornjim delom ok obeh poglobljenih stranic. Pilastra nosita nakladi in profiliran fabion, nad katerim se dviga nekaj nastavek ter baročno razgibano čelo z navpičnima volutama in piramidama na obeh koncih. Precej velik potlačen ppk lok je bogato členjen. Ima profilirani bazi, s školjkovino, traki in cvetjem okrašena podboja, s pokončnim akantom okrašena toskanska kapitela, z mrežo okrašen lok ter s školjko okrašen temenik. Lok spremlja po zunanjem robu volutasto se končujoča školjkovina, ki v temenskem delu prehaja v naklad z lotnico 1753, katerega zaključuje bogato profilirana usločena greda z pinjo na vrhu. Nad portalom se na vsaki strani nahajata okrogli okenci. Vrata, sestavljena iz kovane mreže, krasi akantova vitica, ki je bila nekdanj deloma pozlačena. V stolpiču sta včasih visela zvonova, ki ju je vliil Gračan Janez Jurij Angerer l. 1735.

Notranjščina: Tlak je kamenit, obok je kupolast. Podolžnici krasi greda, nad stranskim portalom je plošča, ki govori o obnovi in posvetitvi križevega pota l. 1911 za vlade škofa Napotnika. Suppedanij je baročno razgiban, menza je v sredini konkavna, mesto nastavka zavzema nizka, polna stena, ki se v sredini usločuje in jo zaključuje profilirana greda. Na njej je skupi na sv. Roka, kazočega rano, s psom s krühom, z angelčkom z narobe obrnjeno čutaro ter Križanjem v sredini skalnate okolice. Na skali stoji na polmeseču lesena MB z detetom na desnici, za lasmi, ki padajo po ramenih do pasu, obleč na je v plašč, dete pa ja golo. Kip je poznogotskiga izdelek iz l. pol. ali srede 16. stol. Na odprti knjigi sv. Roka piše, da je kapelo obnovil slikar Martin Vrčan l. 1885. Plastična sku ina je razgibano baročno kvalitetno delo.

Strop krasi štuk, ki tvori nad kipom MB lambrekinasti baldahin z več angelski mi glavicami in žarki. Štuk tvori na vsaki strani osrednjega medaljona po 3 razgibane rokokojske okvire v obliki školjk. V medaljonu je freska sv. Roka, klečečega na oblakih, pod katerim se razgrinja šmarska pokrajina z

farno cerkvijo in Rokom ter umirajočimi živalmi in ljudmi. Štuk je fino delo, pastelasto zeleno in rmeno koloriran ter tvori mrežo, školjke in rokaj. Freska je močno preslikana. Kapela je v redu vzdrževana in jo ne zamaka.

2. KAPELA: Je srednje velikosti, pravokotnega tlorisa, brez talnega in s profiliranim venčnim zidcem, ki se spredaj in zadaj trapecasto dviga. Streha je škrljeva, v sredini je stolpič z pps nišami z ostaniki slikarij, ki so predstavljale Lovrenca, Karla Baromejskega, Miklavža in ? ter z čebulasto škrljevo streho. Zadnjo steno krasi večje ppu, stranski pa manjši ppu polji z okroglimi nad njimi. Vsa ta polja so pokrivala freske, ki pa so bodisi odpadle ali pa so izprane. Predstavljale so na zadnji steni sv. Družino, (Marija in Jožef vodita 12 letnega Jezusa za roko), na zapadni steni spodaj ŽMB, zgoraj Srce Marijino, na vzhodni pa so nerazločne. V stolpičevih pps nišah so že omenjene freske: rednja stena tvori velik preproet ppk lok, na katerem je ostanek slikarije z letnico 1750. Kapelina zunanjščina je slaba in portebna popzavila, freske po večini že do nejasnosti uničene. Notranjščina: Stranski ~~zid~~ steni spremlja profilirana greda, pred zadnjo steno pa stoji nekaka menza s profiliranim zidcem in enako zaključeno predel. Kapelo krasi močno poškodovane freske, ki niso nikoli bile preslikane in so odlične kvalitete. Na zadnji steni je upodobljena Škapelirska MB z Jožefom, Dominikom, Janezom od križa in spodaj vidami z 3 verniki, na stranskih stenah sta v volutasto zaključenih nišah Joahim in Ana, na stropu v razgibanem štirilistnem okvirju golob sv. Duha in angelske glavice, v stranskih baročno razkošnih medaljonih pa v vijoličasti monokromiji 2 dopasni svetnici. Freske se luščijo in odpadajo ter jih je treba nujno rešiti. Omet je namreč mivkast ter hitro razpada. Kapela je nujno potrebna ~~zunanja~~ drenaže in osušitve.

3. KAPELA : Zⁿjo začenja dejanski križev pot. Tu so najprej ovalno speljane baročne stopnice, katerih ograjo krasita konkavni piramidi s krogla na vrhu, ograjo gornjega platoja pa z razgibanimi polji okrašena ograja ter 2 pišpalasto okrašeni vazi z krogla na vrhu. Pod platojem je Ječa, ki ima pp vhod z železnimi, iz pravokotne mreže narejenimi vrati ter rustika okvirom. V Ječi je v banjasto pokritem prostoru zelo ekspresivna skupina Jezusa privezanega k stebru s 4 silovito razgibanimi biriči in psom. Od biričev je eden v oklepu in čeladi s ~~xx~~ sulico v roki, drugi Malh trobi v rog, eden kleče sveti s pločevinasto vetrovko, drugi z levovo kožo na glavi pa se je naslonil preko Kristusa. Dobra, ekspresivna plastika je zelo slikovito komponirana. Ta Ječa posnema Mesijevo ječo pri Armencih na Sijonu in sicer po načinu zapadnih mistikov, ki so si jo predstavljali večjo kot v resnici in po zemljo. Prizor sam pa je odvisen od misijonskih iger in Cochem. Ječo zamaka skozi plato, kar povzroča trohnjenje plastike, ki je potrebna konzervacije in restavracije.

4. KAPELA : JE največja in posvečena ZMB. Je ppu tlorisa. Ima nekaj talni zidec, ob ogalih lizene ter na vrhu profiliran fabion. Streha je škrljeva, s kvadratnim stolpičem, katerega krake ogelni slopi, zaključuje pa profiliran fabion s škrljevo, čebulasto streho. V desni stranici ima profiliran pp portal s profilirano gredo, sicer pa so stene nerazčlenjene in zelenkasto tonirane. V fasadi je portal, ki je členjen, ppk, temenik mu krasi reliefni kelih, nad portalom je široka luneta, nad fabionom pa profiliran nastavek ter baročno razgibano čelo s piramidama ob strani. Ob zapadnem oglu je kamenita prižnica 5/8 tlorisa, katere ograjo spremljata spodaj in zgoraj profilirana zidca, na ogalih pilastri, stranice same pa krake baročno razgibana dvignjena polja. Železna kovana vrata so sestavljena iz vitic in akanta, v lokiu pa jih krake školjki, maska in krona.

Notranjščina: Tlak je kamenit. V vzhodni steni je vdolana ppu stenska omara z bogato profilirano polico in z dvokrilnimi vrati, katere krake rozete in ob robu svitek. Podolžnici spremlja profilirana greda, banja pa ima 2 para sosvodnic. Suppedanij je razgiban. Prizmatična menza ima pp odprtino s konkavno mrežo in reliefno podanimim vicami. Tabernakelj je bp. Predelo na domešča kot v prvi kapeli stena s profiliranim zidcem, ki se v sredini uslo-čuje, ima ppu nišo ter ppu obhodna loka. Na predeli je nameščena skupina Pieta z Janezom in Magdaleno ob strani. Za Marijo stoji križ z Arma Christi. Mariji je Jezus naslonjen med noge, Janez in Magdalena pa sede izražata jok in bolečino. Na steni za plastičnoskupino je naslikanih 6 oseb, ki so simetrično razporejene: Jožef Arimatejski s pogrebnim prtom, Simeon, 2 joka-joča angela, Ana, Nikodem z mazilno posodo in še tretja Marija Jakobova. Naša skupina je prizor iz pasijonske igre, snemanje križa in Marijino žalovanje je njen predmet. Na stropu je v sredini medaljon s prizorom Vstajenja, katerega obroblija enobarvni (rdeči) prizori: angel sedi na praznem grobu, Jezus se prikaže Mariji, Jezus se pridruži učencema na poti v Emavs, Jezus se prikaže Magdaleni kot vrtnar, Jezus se prikaže 12 apostolom in Jezus obišče apostole s Tomažem vred. Na stranskih stenah so freske, ki kažejo prizore iz Jezusovega detinstva: Oznanjenje, Epifanijo, Beg v Egipt, darovanje in najdenje Jezusa v templju. Na kapah so izdelane zelene emblematične slike z latinskimi izreki, ki se nanašajo na opisane prizore. 1. sonce obkroženo od oblakov, napis: PREMIT INDIQUE NIBES, 2. Samson podere mest na vrata, napis: MORIENDO VICIT, 3. lilije in trnje, napis: PROFECIT HAS INTER in 4. ptič Feniks, napis: DE FUNERE PULCHRIOR EXIT. Na vsaki strani vhoda je znotraj na steni alegorična slika 1. žena s sreem v rokah, znamenje ljubezni in 2. žena s 3 žebli, znamenje trpljenja. Nad oltarjem je krmo-gram z letnico 1745: sVrreXit/ eX sepVLChro/ qVI pass Vs re/ DeMit nos/ In Ligno.

Kapela je v dobrem stanju, rfx freske so dobro ohranjene, vendar bi bilo

dobro ~~z~~vesti okoli stavbe drenažo. Letu 1911. je imela 3 zvonove.

5. KAPELA: Je ~~ima~~ mala in močno vdolana v breg ter kvadratnega tlorisa. Ima nekak talni zidec, konkaven fabion in sedlasto škrljevo streho. Fasado oblikuje podstavek z ogalnikoma, okrašen s poglobljenimi polji, od katerih sta stranska pp, srednje pa baročno razgibano. Na podstavku stoji potlačeni ppk lok, ~~iz~~ katerega tvorita 2 slopa, v sredi prekinjena s prizmama, zaključujeta pa toskanska kapitela. Njih prednji stranici krasita po 2 sps poglobljeni polji z po 3 povišanimi rombastimi okraski. Tudi potlačeni lok krasi bogato oblikovani temenik, nad lokom pa se dviga čelo s prizmastim srednjim delom, katerega flankirata ob strani voluti, krasijo pa 3 konkavne piramide z krogli. V kapeli je nakakaz menza, okrašena z 2 razgibanimi polji ter skupina Jezusa, ki se poslavlja od Marije, brisajoče si solze, ko ji sin sega v roko. Banjo krasi freska obeh src, Kapela je potrebna drenaže.

6. KAPELA : Je velika, brez zidca in s škrljevo, vzbočeno streho. Stene členijo ob robovih ližene, ppk potlačeni lok, profilirani bazi, slopa toskanska kapitela in temenik. Kapelo obteka profiliran fabion. Čelo je baročno razgibano, nad njim se dviga prizmatičen stolpič z ogalnimi slopi ter 4 pps nišami z ostanki fresk, ki so predstavljale: Uršulo, Barbaro, Katarino in ? Ograja je iz litega železa.

Notranjščina: Tlak je kamenit, menza prizmatična, nad njo skupina Kristusovega krvavega potu, Jezus kontrapostno kleči, zadaj ga pridržuje angel, ki kaže na križ, katerega prinaša angel iz ozadja. Na vsaki strani te skupine ležita Janez in Jakob, zadaj pa napol kleče spi Peter z mečem v roki. Ozadje je obloženo z mehkim kamenjem in predstavlja antrum agoniae. V daljini se vidi naslikanega Judeža z vojaki. Banjo krasi freska Izakove daritve z napisom ABRAHAM EXEMPLAR OBEDIENTIAE, steno nad Jezusom pa BO

s svetovno kroglo v naročju, ki prelamlja palico ter napis: SIC DILEXIT MUNDUM UT FILIUM SUUM UNIGENITUM DARET. Medaljon z Izakovo daritvijo obdaja bogata školjkasta in cvetna ornamentika s 4 medaljončki s prizori: Jezusov vhod v Jeruzalem, napis: BENEDICTUS QUI VENIT ; Jezus se vrača k spečim apostolom, napis: ECCE APROPINQUAVIT HORA. MATTH. 26; Kristusa ujamejo, napis: VADO EMOLARI PRO VOBIS in Krista zasramujejo, napis: VELABANT FACIEM EIUS CONSPICIENTES. Stranski steni krasi nekaj štuka ter v omet vrezane ornamentike, med katero so v po 3 medaljonih sledeči prizori: Zadnja večerja, Jezus umiva apostolom noge, Jezus vrže svoje sovražnike z besedo ob tla ter zbrisana scena, Peter odseka Malhu uho in Judežev poljub. Freske na južni steni in na delu oboka so zaradi zamakanja popolnoma odpadle. Kapela je potrebna obnove, posebna njena južna stran, ki je obrnjena v breg. Freske v stolpiču so še dobro ohranjene, pač pa je streha potrebna popravila. Jasno je, da tudi ^{ta} kapela nujno potrebuje drenažo.

7. KAPELA : Je enaka čet^{rt}i. V njej kleči Peter ter moli v močnem kontrapunktu. Poleg svetnika je petelin. Na svodu je naslikano božje oko. Plastika je deloma že brez polihromacije. Kapela je potreba drenaže, streha pa popravila.

8.KAPELA : Je po tipu enaka šesti. Ograja je iz litega železa. Nad prizmatično menzo je velika skupina bičanja in zasramovanja. V sredi stoji Jezus z nazaj k stebrom privezanimi rokami, 2x rablja ga bijeta s palicami, eden veže šibe, eden pa vihti trojino verigo in z drugo roko vleče Jezusa za lasa. V ozadju so al fresco upodobljeni radovedni gledalci. Na svodu v sredini Job na gnoju, ki ga trpinčita dva hudiča, žena, prijatelji in drugi pa zasmejujejo. Okoli freske je zelo bogata školjkasta ornamentika in napis: JOB SPECULUM PATIENTIAE ter 4 medaljonski prizori: Goljat-David, napis: IRRUIT IN ME QUASI GIGAS ; bazilisk in deček z zrcalom, napis: COLLEGIT

FUROREM SUUM IN ME ; ranjen jelen v gozdu, napis: CONCIDIT ME VULNERE SUPER VULNUS in volkovi trgajo ovco: CARNIBUS MEIS SATURAMINI. Na severni steni je upodobljen Ecce homo, na južni pa Jezus pred Pilatom. Na stolpiču so upodobljeni: Marija z Jezusom v naročju, ki ima v desnici dolg križ, Janez Krstnik, Jožef in oblaki ?

Tudi v tej kapeli je južna stena močno poškodovana ter odpadajo freske z ometom vred prav ~~na~~ do kamna. Drenaža je nujno potrebna.

9. KAPELA : Je enaka peti in sedmi. Tudi ona ima lok iz peščenca ter fasado bogato kamnoseško izvedeno. V njej je prikazan k stebru privezani prebičani Jezus. Polihramacija je že deloma odpadla. Profilirani fabion, ki spremlja stranski steni, oblikuje pri tej kapeli na zadnji steni trikotno čelo. Potrebna je drenaža.

10 KAPELA : Je enaka šesti in osmi, kvadratnega tlorisa, z lizenami ob oglih, z nekakim talnim zidcem in s konkavnim fabionom. Ograja je iz litega železa. Notranjščina: Ima kamenit tlak, menzo, ki sega od stene do stene ter skupino kronanja. Jezus v škrlatnem plašču sedi na nizkem stebru s trstiko v roki. Obdajajo ga 4 rablji: eden mu tišči z železnimi rokavicami ~~trst~~ njevi venec na glavo, dva rablja ~~vsak~~ s svoje strani pritiskata s palicami nanj, četrti pa je pokleknil pred njega ter mu kaže jezik in osle. Zada je naslikana arhitektura z gledalci: 2 dečka čuvata psa, za ograjo slonijo Malh, vojščak in Prokulin sluga, na balkonu pa stojе MB, Janez in drugi. Na stranskih stenah sta naslikana Ecce homo in Pilatovo umivanje rok. Na oboku je v sredi Danile v levnjaku, napis: DANIELEX EXEMPAR MANSUETUDINIS, okoli pa: roka s švigajočim mečem, napis: MANUS DOMINI TETIGIT ME; sonce zatemnjeno od oblakov, napis: NON ERAT EI DECOR. ISA. 53. C; umirajočemu puščavniku nudi angel z desnico venec, ~~za~~ levico pa kaže v nebo, napis: ACCIPIET CORONAM VITAE in vrani preganjajo goloba, ki leti k nebesom z božjim očesom, napis: QUARE PRESEQUIMINI ME SICUT DEUS. IOB. 19.

Osrednji medaljon obdaja zelo bogata školjkasto cvetna ornamentika. Podolžni c loči od banje profilirana greda. V zvonikovih nišah so freske Ignacija Lajole, Janeza Nepomuka in Filipa Narija.

Zaradi premika temeljev je kapela počena ter jo bo treba utrditi s cementnim temeljnim opornikom na severni strani. V notranjščini je razpokan tudi strop, čeprav telesa ter razpoke niso velike, vendar kvarijo freske. Freske na južni steni so slabe, se luščijo in odpadajo. Kapela nujno potrebuje drenažo in konservacijo fresk.

11 KAPELA: Je enaka peti, sedmi in deveti. V njej je plastika premišljujočega Jezusa, ki sedi na nizkem kvadru, Jezus je ogrnjen le okoli ledij ter z levico podpira trudno glavo, desnico pa polaga na koleno. Ozadje je poslikano kot kupola na slopih, z odprtinami ob straneh in z zamreženimi oknom v zadnji steni. Na oboku je upodobljen svet z ovito kačo, v katerega je vsajen križ, obdan od žarkov. To je tip tkzv. Iesus patiens. Kapela je potrebna drenaže.

12 KAPELA : Je enaka šesti, osmi in deseti. V njej je skupina križeve nošnje, odnosno Jezusovega padca. Jezus je padel na kolena pod križem, katerega prestreza vojak, Šimon iz Cirene pa ga prijema od zadaj. Rabelj iz ozadja z gorjačo udarja po Jezusu. Za skupino je slikarija spreveda vojakov, gledalcev in pobožnih žensk : 2 vojščaka, Jožef iz Arimateje, vojščaki z vrvoj o, poveljnik z levjim kožuhom ter Marija z ženama. Na desni steni Jezusa sledijo vpričo vojščakov in judovskih poglavarjev, na levi steni ga križajo v prisotnosti pobožnih žen. Na stropu so slike: Kanj ubija Abela, napis: ABEL FORMA INNOCENTIAE ; cvetoče drevo, napis: ARBOR DECORA ET FULGIDA ; Kristus v stiskalnici, napis: TORCULUM MEUM CALCAVI SOLUS; Kristus kaže rane, napis: SI EST DOLOR SICUT DOLOR MEUS. THREN : J:C:1 in Kristus nosi z desnico križ, z levico kaže navzgor, napis: JUGUM MEUM SUAVE EST. MATTH, 11. Na stopniču

so upodobljeni: Martin, Jurij in Polrijan, ki so še dobro ohranjeni. Ta kapela ima počeno južno steno ter je na zunanjščini potrebna popravila. Freske v njej so v severnem delu plesnive, v južnem pa se luščijo. Kapela je potrebna drenaže in tudi siceršne konservacije.

KL

KALVARIJSKO OBZIDJE : Je važen del Križevaga pota, ker ponazarja predstave o Kalvariji. To je prehod, katerega tvorita 2 peščenčeva stebra s konkavnima kapiteloma in očitima nastavkoma, skozi katerega pridemo do

13 KAPELE, ki predstavlja Kalvarijo. Ta kapela je v bistvu stena, ki je zada trapecastega tlorisa s lizenami na oglih, spredaj pa tvori 3 zelo visoke in plitve ppk niše, katere ločujejo 4 pilastri, ki so enakih oblik kot oba slopa, bogato profilirana, ki ju vežejo s steno 3 loki. Kapela oblikuje nad sprednjim srednjim delom zvonasto razgibano čelo, okrašeno na straneh s piramidama in kroglama, ki zakriva za njim se nahajajoče višjo osrednjo sedlasto in nižji stranski pultasti strehi. Kapela je kamenite gradnje, strehe pa so škriljeve. Talnega zidca nima, preprosti fabion pa je konkaven. Kapelo pokrivajo 3 oboki, katerih srednji je banjast, stranska pa sta skoraj trikotnega tlorisa. Osrednji del kapele zavzema nekaka menza s veliko Deizisno skupino, pomnoženo s klečečo Magdaleno, v stranskih nišah pa visita na svojih križih razbojnika, od katerih desni se zaupljivo obrača k Kristusu, levi pa v stran in kaže jezik. Vse figure so izdelane v naravni velikosti iz lesa in so zelo ekspresivne, potrebne pa so popravila. Za plastično skupino so freske. Za srednjim križem je naslikano drevo spoznanja s prepovedanim sadom in kačo, na levi stoji angel s švigajočim mečem, na desni zapuščata Adam in Eva raj. Za križem desnega razbojnika so vidni svetli oblaki, za križem levega razbojnika pa švigajo iz črnih oblakov bliski in strele

s smrtjo in hudobcem. Na oboku nad srednjim križem je naslikan BO s sv. Duhom in 2 angelskima glavicama, ostali deli oboka so ornamentirani. Na steni nad srednjim obokom je v ovalni dolbini naslikan angel s kelihom, pod njim IHS, nad stranskima križema pa na isti steni letnica 1735 in 1910. Letnica 1735 je pogojno pravilna, če ja kapela res nastala kot ostali križev pot, ker pa je malo verjetno, čeprav je drugačnega koncepta in dela kot ostale, plastična skupina je namreč povsod delo iste roke, odnosno delavnice. Vsebinsko smiselno je kapela sestavljena v strogo dogmatičnem špekulativnem smislu. Slikar Franc Horvat je l. 1910. enako kot 5., 7. in deloma 14., obnovil tudi to kapelo, preden je vmes posegla CK. Takrat je okrasil stene z ornamentiko, naslikal angela nad srednjim križem, prebarval križe ter popravil poškodovana mesta fresk v vdolbinah, katere je že enkrat preje popravil slikar Antln Pavlič iz Buč.

Ker se prednji del kapele nekoliko pograza, bo treba slopova postaviti ka spredaj podzidati, nagibajoča se slopova pa naravnati. Omet se lušči zaradi primesi mivke.

14. KAPELA : združuje Svete stopnice in Božji grob. Svete stopnice so v kapeli podožnega tlorisa z zelo močnim talnim zidcem, ki oblikuje spredaj paličast konveksno-konkavno profil. Fabion je konkaven. Fasada je trapecasto zaključena ter ima velik ppk vhod z okroglo lino v čelu. Vhodni lok tvori nekako vežo z banjo in 2 sosvodnicama, portal sam, ki je členjen, ima nadsvetlobo narejeno iz kovane mreže, okrašene z viticastim akantom in 3 školjkami. Nad vhodom je kvadraten stolpič s profiliranim fabionom in konkavno piramidasto streho, v katerem je preje visel zvonček. Vežo krasi freske: strop ornamentika, steni pa sv. Helena in papež Benedikt XIV z napisom: PRIVILEGIU PONTIFICIS BENEDICTI XIII ANNO MDCCCLVI.

Stopnice same obsegajo 30 kamenitih stopnic, od katerih jih ima 25 po 2, 3 pa po 3 vdolane relikvijske kapsule, od katerih imajo srednje 3 letnice

1748. Podolžnici imata po 2 rombasti pdp okni z okvirji. Streha je sedlasto škrljeva. Stopniščni del se končuje v nekako kapelo iz lizenami ob oglih, profiliranim fabionom, kupolasto škrljevo streho, okroglo laterno, kupolasto streho in kamenitim zaključkom. Laterna ima profilirano bazo, kanelirane pilastre, katere vežejo loki s školjkami v temenih, okna pod temni loki pa so pp. Nad bazo enega od teh pilastrov je letnica 1911 4/7, na bazi drugaga pa letnica 1746. Nastavek na vrhu ima okroglo bazo s 6 kaneliranimi pilastri, 4 krogle, kvadraten profiliran podstavek in kamenit štiristrani piramidasti zaključek. Portal, ki vodi v kapelico Božjega groba je podoben portalu Rokove kapelice ter nosi v temenskem nastavku letnico MDCCXLVII. Škrljeva streha je ~~z~~aba in potrebna obnove. Zunajščina je brez sledov fresk.

Notranjščina: O marmornatih stopnicah je bilo že govora. Stopnišče spremlja profiliran zidec in baročno okrašeno popolno ogredje. Strop v obliki potlačene banje krasi poznobaročen štuk, ki obkluje 3 medaljone s freskami: Jezuščkove vizije bodočega trpljenja in posameznega mučilnega orodja, 3 božjih čednosti kot alegorije cerkve in Jakobovih sanj, v manjših karušah pa ~~so~~ upodobljene 4 angelske glavice. Štukirana ornamentika krasi tudi ogredje, in oprogo na koncu stopnic, katere podnožij in teme krasijo angelske glavice. Ostenje stopnišča krasijo freske, predstavljajoče Dima, Magdaleno in 12 apostofov, katere zgoraj zaključujeta Peter in Pavel. Freske odpadajo in so potrebne obnove.

Kapelica Božjega groba je kvadratnega tlorisa s poševnimi slopatimi ogli, katere povezujejo 4 obstenski loki. Na njih počiva jajčasta kupola z laterno. Kupolo krasi štuk v obliki školjkoviše, rokaja ter 4 tazgibanih medaljonov in 4 angelskih glav s prosto visečimi cvetnimi obeski. Slope v kotih krase v grisailu izvedene 4 žalovalke, ženske figure s srcem, križem, kadilnico in palmovo vejico. Podločja obstenskih lokov proti stopnicam in nad portalom krasita freski, predstavljajoči prva: Agnus Dei, od katerega kaplja kri na zemeljsko oblo, okoli katere kleče kraljevski predstavniki 4 kontinentov

in druga: Zveličarja s 4 sedečimi evangelisti, torej prva predstavlja Kristusa kot odrešenika sveta, druga pa kot učenika sveta. V sredini kapele stoji sarkofag z ležečim lesenim korpusom, kateremu ~~ix~~ angeleček dviga levico da mu popravi prst okoli ledij, to je Jezus v grobu. Ob južni steni kapele je kamenita menza z baročno okrašenima izstopajočima okrajkoma, medtem ko je v sredini napisana plošča med 2 kompozitnima polstebroma. Napis se glasi: SCALA SANCTA/ AD NORMAM ROMANAM/ ET STATIONES PASSIO/ NIS SAMARIAE SVE PRAE/ POSITO ILL. MO ET RD. MO/ D. D. ANT. GOTHARDO/ L. B. AB. ERBERG PRO GLO/ RIA XTINXFIXI ET B: M. V. / AC, S. ROCHI HONORE ER/ RECTA PER MATTHAEV / WRETHER PAROCHV/ ANNO DNI/ M: DCCXLVII. Tabernakelj je majhen in sorazmerno preprost. Na vsaki strani sta pa ~~ix~~ 2 poznobaročna lesena svečnika. Nad vsem tem pa je velika, vso steno zavzemajoča ppk opl slika, predstavljajoča ob sarkofagu stoječega Zveličarja v sredi angelov in angelškov z Arma Christi. To je takozvana Imago pietatis, slika mističnega Jezusa po tipu Gregorjanske maše. Slika je kvalitetno istočasno delo, le da je močno krakelirana in potrebna čiščenja. Na sosenci steni zavzema podločje enaka slika, ki predstavlja žene pri grobu, katerim angel kaže na mesto, kjer je bil ležal Jezus. Ker Marija plaka, se kaže v tem vzhodni vpliv. Slika je kvalitetno delo, vendar od vlage in sige močno zabrisana in uničena ter je potrebna restavracije. Sliki sta starejši od kapele, odnosno Svetih stopnic in sta bili naknadno prirejeni za svoji sedanji mesti ter sta izrezani, sledoč profihom slopov. Na slopih sta na vsaki strani oltarja marmorirana 2 svečnika z laternama, ki sta lepi kovaški deli iz časa nastanka kapele. Kapela Svetih stopnic in Božjega groba je bila zgrajena med leti 1746- 1748 kot dokazujejo letnice, nahajajoče se v njej. Stanje kapele ni najboljše. Streha je precej slaba in potrebna popravila preden bi krasna naotranjščina začela trpeti škodo. Vrok, da tudi v tej kapeli, posebno na stopnišču odpadajo freske, je iskati v dejstvu, ker je omet rlvkast, slabo veže in zato prhni ter je brez vsake vezilne moči. Vse-

SV. ROK pri Šmafju pri Jelšah -p.c. in Kalvarija.

48
-25.

kakor pa je ves križev pot, ki je nastajal med leti 1743 in 1753, potreben in vreden obnove, saj je pri nas najkvalitetnejši dokument verksega intuzija^{ja}ma visokega baroka ter spada po trditvah dr. Hauserja med najpomembnejše tovrstne spomenike v vzhodnih Alpah. Na njegovem plastičnem dekoru je delala kot izgleda ena delavnica, za katero je značilna ljudsko podčrtana ekspresivnost. Freske pa so nastajale dalj časa ter ^{je} v njih iskati kar troje rok in ni izključeno, da tudi Jelovškove roke, kar pa ^{je} zaradi kritičnega stanja fresk nekoliko težje ugotoviti.

J. Curk: Celjska topografija (Šentjur) , rkp. , str.81-85, zapiski 1960.

Slikarija v kapeliah ni Jelovškova temveč Lerhingerjeva, vključno svete stopnice, ki jih je opremil isti štukater kakor cerkev.

Vse slike, razen doslikav Brollovih v cerkvi odličen Lehrhinger.

Slika sv.Janeza Nep. na steni s pritlično skupino angelov na vrhu kaže na sorodstvo z neznanim ~~slikarjem~~ slikarjem velikih kompozicij v Vel.nedelji

Stele, ~~XIXA~~, 1965,2

XXA

Na fotografijah skupin v kasnejši vrsti kapel sem na slikariji, ki jih spremlja opazil nedvomno Jelovškov tip. Tudi nekatere plastične skupine, posebno tudi trpeči Jezus večkrat tako spominja na Jelovška, da se vsiljuje misel, da gre za delo po Jelovškovih skicah.

Stele, XXVIA, 3.10.1960,68°